

Scienca Lerneja Kalendaro 2026

Indekso

[Januaro](#)

[Februaro](#)

[Marto](#)

[Aprilo](#)

[Majo](#)

[Junio](#)

[Julio](#)

[Aŭgusto](#)

[Septembro](#)

[Oktobro](#)

[Novembro](#)

[Decembro](#)

Januaro

- 1-a de Januaro 1943. Naskiĝas Montserrat Soliva Torrentó. Ŝi estis fakulo pri kompoŝto kaj pri la uzado de organikaj forĵetaĵoj cele al konservado de la natura medio, protektado de la grundo kaj kreskigo de la terkultura produktiveco.
- 2-a de Januaro 1938. Naskiĝas la informadikisto, inventisto kaj aktivulo Lynn Conway. Ŝia novigema laboro ĉe la dezajno de komputila aparataro havis revolucionan efikon ĉe la tuta informadika industrio.
- 3-a de Januaro 1972. Forpasas la genetikisto Elisabeth Schiemann. Ŝiaj verkoj pri la evoluaj rilatoj de gravaj cerealoj kiaj tritiko kaj hordeo havas grandan influon en la nuntempa vegetaĵa biologio.
- 4-a de Januaro 1981. Naskiĝas la aerspaca inĝeniero Diana Trujillo Pomerantz. Ŝi laboras en la la Jet Propulsion Laboratory (Laboratorio pri Ŝpruca Antaŭenpelo), kie ŝi gvidas la teamon respondecan pri la robota brako de la esplorveturilo Perseverance.
- 5-a de Januaro 1984. Richard Stallman komencas la disvolvon de la mastrumsistemo GNU. Tiu ĉi programisto kaj aktivulo estas konsiderata la formala fondinto de la movado pri libera softvaro.
- 6-a de Januaro 1948. Naskiĝas la kuracisto María Castellano Arroyo. Fakulino pri jura kaj kriminala medicino, kaj pri labora medicino, ŝi iĝis la unua universitata katedra profesorino en medicina fakultato en Hispanio (en Zaragozo).
- 7-a de Januaro 1972. Naskiĝas la inĝeniero Bisi Ezerioha. Li komencis sian karieron en la farmacia industrio kaj poste transiris al la aŭtomobila sektoro. Li konstruis kelkajn el la plej potencaj motoroj de Honda

- 8-a de Januaro 1907. La natursciencisto Odón de Buen priskribas du novajn tipojn de izopodoj (krustacoj) kaj du gobiojn (fiŝoj) en la Balearaj Insuloj.
- 9-a de Januaro 1932. Naskiĝas la historiisto kaj dramaturgo Djibril Tamsir Niane. Li transskribis kaj studis la epopeon de Sundiata, epikan poemon mandingan. Li estis unu el la editoroj de la Ĝenerala Afrika Historio de UNESKO.
- 10-a de Januaro 1909. Naskiĝas la bioĥemiisto Filomena Nitti. Ŝi esploris aktivajn substancojn pri la nerva sistemo, kunmalkovris la rolon de histamino ĉe alergiaj reakcioj kaj disvolvis la unuan antihistaminaĵon.
- 11-a de Januaro 2001. Forpasas la epidemiologo kaj virusologo Dorothy Millicent Hortsmann. Ŝia esplorado pri propagado de polioviruso en la sanga cirkulado estis esenca por disvolvi vakcinon kontraŭ poliomjelito.
- 12-a de Januaro 1799. Naskiĝas la botanikisto kaj scienca ilustristo Priscilla Susan Falkner Bury. Ŝi publikigis unu el la plej belaj verkoj pri lilioj de la 19-a jarcento.
- 13-a de Januaro 1930. Naskiĝas astronomo Waltraut Seitter. En Münster, ŝi organizis la Munsteran Ruĝenŝoviĝ-Projekton (MRSP) kaj la Munsteran Ruĝĉielan Mapadon, katalogon de galaksioj en la suda hemisfero.
- 14-a de Januaro 2026. Tutmonda Tago pri Logiko. Ĝi reliefigas la gravecon de logiko ĉe la disvolvado de kono, kaj omaĝas la logikistojn Kurt Gödel (kiu forpasis en tiu dato en 1978) kaj Alfred Tarski (naskiĝinta en tiu tago en 1901).
- 15-a de Januaro 1985. Naskiĝas Aitor Villafranca Velasco, gajninto de la Nacia Esplorpremio de Hispanio en 2024. Li esploras pri

integra optiko kaj estas unu el la fondintoj de PRISMA, asocio kiu laboras favore al la rajtoj pri GLAT-uloj en scienco.

- 16-a de Januaro 1932. Naskiĝas la fizikisto Phyllis Bolds. Ŝia laboro pri vibraj frekvencoj de helikopteroj helpis demonstri tion, ke la kurbo por vibrado-provo de helikopteroj uzita en 1970 estis neadekvata.
- 17-a de Januaro 2005. Forpasas la sciencisto Albert Schatz. Li estis kunmalkovranto de streptomicino, antibiotiko izolita el la bakterio *Streptomyces griseus*.
- 18-a de Januaro 2024. Lesley Lokko estas la unua afrikdevena arkitektino kiu ricevas la Oran Medalon de la Reĝa Instituto de Britaj Arkitektoj. Ŝi agnoskas ŝian kontribuon al justeco kaj demokratiigo de arkitekturo.
- 19-a de Januaro 2023. La teoria kemiisto kaj Nobel-premiito Roald Hoffmann vizitas la sciencan muzeon MUDIC en suda Murcio. Elstaras ankaŭ lia poezia faceto, esploranta la limojn de scienco kaj la belecon de beletro kaj molekuloj.
- 20-a de Januaro 2013. Esploristoj el la Universitato de Kembriĝo publikigas artikolon kiu konfirmas la ekziston de DNA kun kvarobla helico en homaj ĉeloj.
- 21-a de Januaro 1894. Naskiĝas la geologo Edelmira Inés Mórtola. Ŝi esploris en la mineralogia fako kaj havis longan karieron kiel docenton. Inter ŝiaj publikaĵoj elstaras la libro *Nocioj pri Mineralogio*.
- 22-a de Januaro 1476. La humanisto, leksikografo kaj gramatikisto Antonio de Nebrija ekposteniĝas ĉe la primara katedro de gramatiko de la Universitato de Salamanko.

- 23-a de Januaro 1916. Naskiĝas la fizikisto Elizabeth Riddle Graves. Ŝi estis pioniro pri neŭtrona fiziko kaj pri la detektado kaj mezurado de rapidaj neŭtronoj.
- 24-a de Januaro 2020. Forpasas la fizikisto Li Fanghua. Ŝi dediĉis sin precipe al difrakta fiziko, al altresolucia elektronika mikroskopio kaj al kristalografia esplorado.
- 25-a de Januaro 1957. Forpasas la bakteriologo Kiyoshi Shiga. Li malkovris la bakterion Shigella, la kaŭzanton de ŝigelozo, speco de disenterio kiu transmisiĝas per feka-buŝa vojo.
- 26-a de Januaro 1839. Naskiĝas la kemiisto Rachel Lloyd. Ŝia laboro por determini la koncentriĝon de sakarozo ĉe la sukera beto helpis la disvolvon de komerca sukera industrio en Nordameriko.
- 27-a de Januaro 2021. Forpasas nutroteknologiisto Nunuk Nuraini. En 1982 ŝi kreis la sekan gustigaĵon de mi goreng (indonezia manĝaĵo) por la varmarko Indomie. Temas pri unu el la plej famaj en la mondo gustigaĵoj por tujnudejoj.
- 28-a de Januaro 1915. Naskiĝas la paleontologo Andreína Celeste Marina Bocchino. Ŝi estas konata pro ŝia laboro pri paleontologio de vertebruloj.
- 29-a de Januaro 2018. Estas aprobita la Statuto de la Afrika Spaca Agentejo (AfSA). Ĝia sidejo troviĝas en Kairo (Egiptio), kaj ĝi celas antaŭenigi kaj kunordigi la disvolvado de spacaj aktivaĵoj en Afriko.
- 30-a de Januaro 1899. Naskiĝas la virusologa kuracisto Max Theiler. En 1951 li ricevis la Nobel-premion pri Fiziologio kaj Medicino pro sia pionira laboro en la disvolvado de vakcino kontraŭ la flava febro.
- 31-a de Januaro 1929. Naskiĝas la fizikisto Rudolf Ludwig Mössbauer. Li ricevis la Nobel-premion pri Fiziko pro sia esplorado

de la apero de resonanco en la sorbado de gamma radiado, efiko
kiu portas lian nomon.

[Reen al la indekso.](#)

Februaro

- 1-a de Februaro 2005. La Afrika Reto de Kampara Epidemiologio (AFENET) estas lanĉita. Ĝia celo estis plifortigi epidemiologiajn trejnadprogramojn en Afriko.
- 2-a de Februaro 1878. Naskiĝas la ornitologo Leonora Jeffrey Rintoul. Ŝi laboris dum jardekoj kune kun Evelyn Vida Baxter, studente, interalie, la moviĝojn de birdoj sur la insulo May.
- 3-a de Februaro 1906. Naskiĝas biokemiisto Ilona Banga. Ŝi kunmalkovris aktomiozinon kaj la unuan elastazon. Ŝi ankaŭ karakterizis kiel aktino kaj miozino interagas por produkti muskolan kuntiriĝon.
- 4-a de Februaro 2000. La Monda Tago Kontraŭ Kancero estas establita. Je ĉi tiu dato, organizaĵoj kaj individuoj tra la mondo kuniĝas por levi konscion pri kancero kaj igi ĝin prioritato de publika sano.
- 5-a de Februaro 1958. La Nacia Konsilio por Scienca kaj Teknika Esploro (CONICET) estas kreita en Argentino. Ĝia unua prezidanto estis Bernardo Houssay, Nobel-premiito pri Fiziologio kaj Medicino.
- 6-a de Februaro 1888. Williamina Fleming malkovras la Ĉevalkapan Nebulozon. En 1881 ŝi aliĝis kiel provizora asistanto al la Observatorio de Harvard College, kie ŝi poste faris multajn malkovrojn.
- 7-a de Februaro 1940. Naskiĝas la virusologo Nubia Muñoz Calero. Ŝi laboris pri identigo de la homa papiloma viruso kiel la kaŭzo de uterkola kancero, ŝlosila paŝo en la disvolviĝo de la vakcino kontraŭ ĉi tiu malsano.

- 8-a de Februaro 1984. Mortas mikologo Gillian Fiona Laundon, konata pro sia studo de rustfungoj, plantpatogenaj fungoj, kaj pro kreado de nova sistemo por spor-terminologio.
- 9-a de Februaro 1900. Arkeologo Ann Axtell Morris naskiĝas. Ŝi estis grava kunlaboranto en la tasko dokumenti kaj rekonstrui la Templon de la Militistoj ĉe la arkeologia loko de Chichen Itza en Jukatano.
- 10-a de Februaro 1944. Mortas astronomo Eugène Michel Antoniadi. Li estis eminenta observanto kaj fervora kritikanto de la hipotezo pri la marsaj kanaloj.
- 11-a de Februaro 2016. La unua Internacia Tago de Virinoj kaj Knabinoj en Scienco estas celebrata. Ĉi tiu tago celas rekoni la decidan rolon de virinoj kaj knabinoj en scienco kaj teknologio.
- 12-a de Februaro 1959. Pianisto George Antheil mortas. Li estis la kun-inventinto, kune kun inĝeniero kaj aktorino Hedy Lamarr, de teknologio konsiderata antaŭanto de sendrataj konektoj kiel vifio.
- 13-a de Februaro 1967. Publikiĝas la malkovro en Madrido de du perditaj kodeksoj de Leonardo da Vinci, enhavantaj dezajnojn de maŝinoj, fortikaĵoj kaj traktatojn pri mekaniko, kun grandega historia valoro.
- 14-a de Februaro 1961. Oni sintezas laŭrencion (elemento kun atomnumero 103) ĉe la Nacia Laboratorio Lawrence Berkeley. En 1992, la IUPAC agnoskis la Centran Esplorinstituton en Dubna kiel kunmalkovrinton de ĉi tiu elemento.
- 15-a de Februaro 2015. Fizikisto Nashwa Eassa ricevas la Premion de la Fondaĵo Elsevier por Junaj Sciencistinoj el Evoluantaj Landoj pro sia esplorado pri reduktado de filmamasiĝo en altrapidaj duonkonduktantoj.

- 16-a de Februaro 1929. Arkeologo Anna-Liisa Hirviluoto naskiĝas. Ŝi specialiĝis pri la ferepoko en Finnlando, kaj elstaras ŝia laboro ĉe la kuŝejo Ristimäki en Turkuo kaj la vikinga tombejo ĉe Yläne.
- 17-a de Februaro 1765. Naskiĝas la matematikisto kaj astronomo James Ivory. Li establis la teoremon de Ivory pri kunfokusaj konikaj sekcoj.
- 18-a de Februaro 901. Mortas la astronomo, matematikisto, muzikologo kaj tradukisto Thabit ibn Qurra. Li fondis lernejon de tradukistoj el la greka al la araba, ŝlosilan por la disvastigo de tekstoj de Arkimedo, Eŭklido kaj Ptolemeo.
- 19-a de Februaro 1907. Naskiĝas Paul Neergaard, agronomo, mikologo kaj esperantisto. Li estas konsiderata la patro de sempatologio, termino, kiun li kreis kun la skota sciencisto Mary Noble en la 1940-aj jaroj.
- 20-a de Februaro 1893. Naskiĝas la psikologo kaj advokato Sarah Elizabeth Marston. Oni atribuas al ŝi kaj ŝia edzo, William Marston, la disvolvon de la mezurado de sistola sangopremo por provi detekti mensogadon.
- 21-a de Februaro 1993. La dana sismologo Inge Lehmann mortas. Ŝi malkovris la nekontinuaĵon, kiu portas ŝian nomon, pruvante la ekziston de solida interna kerno de la Tero.
- 22-a de Februaro 1943. Fizikisto Lorella Margaret Jones naskiĝas. Ŝia esplorado fokusiĝis al alt-energia fiziko, precipe la forto kiu ligas nukleajn partiklojn al kvarkoj.
- 23-a de Februaro 2005. La radioastronomia grupo ĉe la Universitato de Kardifo anoncis la malkovron de galaksio konsistanta preskaŭ tute el malluma materio. Ĝia plej frapa trajto estas, ke ĝi ŝajnas enhavi neniujn stelojn.

- 24-a de Februaro 1304. Naskiĝas la esploranto Ibn Batuta. Li famiĝis pro sia verko La Rihla de Ibn Batuta, kie li dokumentis siajn vojaĝojn tra pli ol 100 000 km kaj kiu estas fonto de scio pri la periodo.
- 25-a de Februaro 2018. La Afrika Spac-Agentejo (AfSA) estas fondita. Bazita en Egiptio, ĝia tasko estas impulsi kunlaboron inter la spacaj politikoj de la membroŝtatoj de la Afrika Unio.
- 26-a de Februaro 2006. Inaŭguro de la Svalbarda Tutmonda Semdeponejo. Ĉi tiu subtera deponejo stokas semojn de miloj da plantoj tra la mondo.
- 27-a de Februaro 1863. Naskiĝas la sociologo kaj filozofo George Herbert Mead. Li estas konsiderata unu el la pioniroj de pragmatismo kaj grava influanto sur la disvolviĝo de funkciismaj teorioj.
- 28-a de Februaro 1940. Fizik-kemiistoj Martin Kamen kaj Sam Ruben malkovras la izotopon karbono-14. Ĝi estas radioaktiva kaj estas ofte uzata por determini la aĝon de organikaj materialoj.

[Reen al la indekso.](#)

Marto

- 1-a de Marto 2011. Lanĉo de la Afrika Societo por Klinikaj Laboratoriaj Sciencoj (ASLM). Ĝia celo estas plibonigi la aliron al altkvalita laboratoria medicino kaj diagnozaj servoj en Afriko.
- 2-a de Marto 1840. Kuracisto kaj astronomo Heinrich Olbers mortas. Li prezentis la paradokson de Olbers: en statika kaj senfina universo, la nokta ĉielo devus esti tute hela, sen mallumaj regionoj.
- 3-a de Marto 1919. Biologo Anita Hoffmann Mendizábal naskiĝas. Ŝi estis pioniro en la studo de araneoidoj kaj akaroj en Meksiko kaj kunmetis kolekton de pli ol 100 000 akaraj specimenoj.
- 4-a de Marto 2021. Sciencisto Duni Sawadogo ricevas la premion Harambee. Specialiĝinte pri hematologio, ŝi estas konata pro batalado kontraŭ komerco de falsaj medikamentoj, kiuj damaĝas ĉefe virinojn kaj infanojn.
- 5-a de Marto 1915. Naskiĝas la matematikisto Laurent Schwartz. Li estis unu el la grandaj francaj matematikistoj de la 20-a jarcento kaj la unua, kiu ricevis la Medalon Fields (pro sia laboro pri teorio de distribucioj).
- 6-a de Marto 1915. Naskiĝas la matematikisto Kunihiko Kodaira, gajninto de la Medalo Fields. Li estas konata pro siaj kontribuoj al algebra geometrio kaj la teorio de kompleksa sternaĵo.
- 7-a de Marto 1792. La matematikisto kaj astronomo John Herschel naskiĝas. Li faris progresojn ankaŭ en la fako fotografio, kiel ekzemple la inventon de cianotipo, unukolora fotografia procezo en prusa bluo.
- 8-a de Marto 1913. Naskiĝas la botanikisto Luz María Villarreal de Puga. Ŝi malkovris la plurjarajn maizvariaĵojn Zea perennis en Ciudad Guzmán kaj Zea diploperennis en la montaro Manantlán.

- 9-a de Marto 1910. Bakteriologo Nancy Atkinson naskiĝas. Ŝi specialiĝis pri la studo de la bakterio Salmonella. Ŝi ankaŭ laboris pri la disvolvo de antibiotikoj kaj vakcinoj kaj la izolado de la poliomjelito-viruso.
- 10-a de Marto 1912. Naskiĝas la geografo, arkeologo kaj historiisto Josefina Oliva Teixell. Ŝi verkis plurajn librojn pri historio kaj geografio kaj ankaŭ tradukis verkojn de la antropologo Laurette Sejourné en la hispanan.
- 11-a de Marto 1936. D-ro Harald zur Hausen naskiĝas. Li ricevis Nobel-premion pro malkovro, ke la homa papiloma viruso estas la ĉefa kaŭzo de uterkola kancero.
- 12-a de Marto 1940. Naskiĝas biologo Aida González de Infante. Ŝi fariĝis specialisto pri limnologio, kaj faris elstarajn studojn pri planktono en la kontinentaj akvoj de la amerika kontinento.
- 13-a de Marto 1855. Naskiĝas la amatora astronomo Percival Lowell. Li dediĉis jarojn al observado de Marso. Li ankaŭ dediĉis siajn klopodojn al serĉado de Planedo X, la hipoteza planedo preter Neptuno.
- 14-a de Marto 2018. Forpasas teoria fizikisto, kosmologo kaj scienca komunikisto Stephen Hawking. Li estis plej konata pro sia esplorado pri nigraj truoj.
- 15-a de Marto 1874. Naskiĝas la meteologo Wasaburo Oishi. Li estas konata pro la malkovro de alt-altitudaj ĵetfluo. Celante atingi internacian publikon, li publikigis siajn raportojn en Esperanto.
- 16-a de Marto 1890. Naskiĝas Lelio Olchese Zeno, kuracisto. Fakulo pri traŭmatologio, li estas konata, interalie, pro la disvolvo de metodoj por trakti kubutajn frakturojn ĉe infanoj.
- 17-a de Marto 1993. Biofizikisto Alexandre Quintanilha estas agnoskita kiel Granda Oficiro de la Militista Ordeno de Sankta

Jakobo de la Glavo. Post akiro de sia doktoreco pri solidstata fiziko, li redirektis sian karieron al biologio.

- 18-a de Marto 1922. Astronomo Karl Wilhelm Reinmuth malkovras la asteroidon Aralia (973). Ĝi estas nomita laŭ la planto aralio, indiĝena en Azio kaj Ameriko.
- 19-a de Marto 1893. Naskiĝas arkeologo Gertrud Dorka. Dum la 1950-aj jaroj, ŝi direktis elfosadojn en Berlino, urbo ankoraŭ en procezo de rekonstruo post la Dua Mondmilito.
- 20-a de Marto 2026. Monda Tago de Buŝ-denta Sano. La Internacia Dentista Federacio adoptis ĉi tiun tagon por levi konscion pri la efiko de buŝaj malsanoj sur ĝenerala sano kaj bonfarto.
- 21-a de Marto 1920. Naskiĝas la kristalografo kaj scienchistoriisto Gabrielle Donnay. Fakulo pri strukturo kaj kemio de kristaloj, ŝi dediĉis parton de sia kariero al kompilado de esploroj pri kristalografio.
- 22-a de Marto 2018. Pediatro kaj epidemiologo Heather Zar estas agnoskita per la premio L'Oréal-UNESKO pro sia esplorado pri infana sano, precipe pri spiraj malsanoj kiel astmo kaj pulminflamo.
- 23-a de Marto 1899. Naskiĝas entomologo Amelia Tonon. Ŝi analizis la evoluon kaj fiziologion de vitelĉeloj, pritraktis embriajn anomaliojn, kaj studis la fenomenon albinismon.
- 24-a de Marto 1920. Naskiĝas la geolog-inĝeniero Josefa Cuevas Aguilar. Ŝi dediĉis sian profesian karieron al mikropaleontologio, precipe ĉe la Meksika Nafto-Instituto.
- 25-a de Marto 1924. Naskiĝas komputikisto Charlotte Davis Mooers. Ŝi estis kuninventinto de aparato por selekti trukartojn uzatajn por informserĉado uzante zato-kodadon.

- 26-a de Marto 2002. Doktoro Odile Schweisguth mortas. Ŝi estas konsiderata la fondinto de pediatria kancerologio en Eŭropo. Ŝi kreis la unuan porinfanan kancersekcion ĉe la Instituto Gustave Roussy.
- 27-a de Marto 2006. Sciencfikcia verkisto Stanisław Lem mortas. Liaj libroj esploras la lokon de la homaro en la universo kaj ĝiajn limojn, inkluzive de la defioj de komunikado kun aliaj estaĵoj.
- 28-a de Marto 1901. Naskiĝas la paleobotanikisto Suzanne Leclercq. Ŝi estas konata ĉefe pro sia studo de plantoj el la devonia periodo.
- 29-a de Marto 1869. Naskiĝas la antropologo Aleš Hrdlička. Interalie, li formulis la teorion, laŭ kiu homoj alvenis en Amerikon el Azio transirante la Beringan Markolon.
- 30-a de Marto 1976. Naskiĝas la teoria fizikisto Alexandra Olaya Castro. Ŝi estas konata pro sia laboro pri biomolekula kvantuma fiziko kaj pro sia esplorado pri kvantumaj efikoj en fotosintezo.
- 31-a de Marto 2026. Monda Tago de Lipida Hipotrofio. Ĝi celas levi konscion pri la publiksana problemaro prezentita de lipidaj hipotrofioj, grupo de malsanoj kiuj implicas perdon de grasa histo.

[Reen al la indekso.](#)

Aprilo

- 1-a de Aprilo 1937. Naskiĝas antropologo Teresa del Valle. Ŝi enfokusigis sian esploradon al feminisma kritiko en antropologio, etnografio de memoro, kaj kvalitaj metodologioj.
- 2-a de Aprilo 1935. Fizikisto Robert Watson-Watt akiras patenton por la radarsistemo. Lia esplorado igis radaron esenca instrumento en la Dua Mondmilito.
- 3-a de Aprilo 1841. Entomologo kaj scienca ilustristo Emily L. Morton naskiĝas. Ŝi priskribis la vivciklojn de lepidopteroj, akirante, bredante kaj ilustrante la diversajn vivstadiojn de ĉi tiuj insektoj.
- 4-a de Aprilo 1908. Mikologo Catherine Gross Duncan naskiĝas. Ŝi studis diversajn aspektojn de lignovoraj fungoj, kiel ekzemple sunlumon kaj ĝian efikon sur ĉelan spiradon, la efikon de konserviloj kaj humidecon.
- 5-a de Aprilo 1929. Fizikisto Ivar Giaever naskiĝas. Li demonstris kiel okazas la fenomeno de superkonduktivito kaj ricevis la Nobel-premion pro sia laboro en solidstata fiziko.
- 6-a de Aprilo 1954. Naskiĝas la filozofo Eulalia Pérez Sedeño. Ŝia esplorado fokusiĝis al studoj pri scienco, teknologio kaj genro.
- 7-a de Aprilo 2022. La Linnea Londona Societo premias profesoron Sebsebe Demissew (ĉe Adis-Abeba Universitato) pro lia laboro pri etiopia flaŭro kaj la konservado de tradicia scio.
- 8-a de Aprilo 1896. Konkologiisto Joyce Allan naskiĝas. En 1950 ŝi publikigis Australian Shells (Aŭstraliaj Konkoj), la unuan libron kiu priskribis grandan parton de aŭstraliaj moluskoj.
- 9-a de Aprilo 1921. Biokemiisto Marion Webster naskiĝas. Ŝi izolis la Vi-antigenon de tifo kaj determinis ĝian strukturon.

- 10-a de Aprilo 1899. Forpasas la botanikisto, natursciencisto kaj inĝeniero Mariano de la Bárcena y Ramos. Li estis multfaceta homo, kiu interalie priskribis novajn plantspeciojn kaj nomis du fosiliajn speciojn.
- 11-a de Aprilo 1904. Naskiĝas la biokemiisto kaj neŭrosciencisto Elizabeth Roboz-Einstein. Ŝi rafinis kaj karakterizis la bazan proteinon de mjelino kaj studis ĝian rilaton al malsanoj kiel multobla sklerozo.
- 12-a de Aprilo 1925. Naskiĝas la botanikisto Aino Marjatta Henssen. Ŝi faris gravajn progresojn en la taksonomia scio pri cianolikenoj (simbiozaj asocioj de fungoj kaj cianobakterioj).
- 13-a de Aprilo 1931. Klinika psikologo Martha E. Bernal naskiĝas. Ŝia klinika laboro ĉefe fokusiĝis al la taksado kaj traktado de infanoj kun kondutaj problemoj.
- 14-a de Aprilo 1896. Naskiĝas la astronomo Priscilla Fairfield Bok. Ŝia libro La Lakta Vojo (1941) estis unu el la plej sukcesaj ĝeneralinteresaj astronomiaj tekstoj iam verkitaj.
- 15-a de Aprilo 1765. La erudiciulo Miĥail Lomonosov mortas. Interalie, li formulis la leĝon de konservo de materio, elstaris en la geografia studo de glaĉeroj kaj fondis la unuan rusan universitaton.
- 16-a de Aprilo 1820. Naskiĝas la matematikisto kaj astronomo Victor Alexandre Puiseux. Li enkondukis novajn metodojn por algebraj funkcioj (ekzemple, la serioj kaj la teoremo de Puiseux) kaj kontribuis al ĉiela mekaniko.
- 17-a de Aprilo 2014. La kosmoteleskopo Kepler de NASA konfirmas la malkovron de la unua planedo samgranda kiel la Tero en la loĝebla zono de alia stelo. Ĝi nomiĝas Kepler-186f.

- 18-a de Aprilo 2013. Sciencisto Azwinndini Muronga ricevas la Premion por Eminentia Internacia Gvidado de la Universitato de Minesoto. Lia esplorado fokusiĝas al relativisma fluidodinamiko.
- 19-a de Aprilo 2023. La Biomedicina Esplorinstituto de la Universitato Stellenbosch, la plej granda biosekureca laboratorio de Afriko, estas inaŭgurita. Oni tie esploras la genetikan kaj molekulan bazon de tuberkulozo kaj aidoso.
- 20-a de Aprilo 1865. Naskiĝas la biokemiisto Mary Louise Foster. Ŝi fondis la Laboratorion Foster ĉe la Rezidejo por Fraŭlinoj (Madrido) por instrui kemiajn teknikojn kaj mildigi la mankon de praktika sperto ĉe la universitato.
- 21-a de Aprilo 1914. Profesoro kaj primatologo Satsue Mito naskiĝas. En 1954 ŝi malkovris la originon kaj disvastiĝon de lavado de batatoj fare de simioj.
- 22-a de Aprilo 1904. Naskiĝas la teoria fizikisto Robert Oppenheimer. Li faris rimarkindajn progresojn en la kampo de fiziko, sed lia nomo estas nedisigeble ligita al la disvolvo de la unuaj nukleaj armiloj.
- 23-a de Aprilo 1907. Geologo kaj pri-korala fakulo Dorothy Hill mortas. Ŝi estis la unua profesorino ĉe aŭstralia universitato, kaj ankaŭ la unua virino kiu prezidis la Aŭstralian Akademion de Sciencoj.
- 24-a de Aprilo 1911. Naskiĝas Irene Sānger-Bredt, fizikisto kaj aerspaca inĝeniero. Dum sia kariero, ŝi konsiladis civilajn kaj armeajn organizaĵojn, esplorinstitutojn kaj universitatojn pri kosmorilataj aferoj.
- 25-a de Aprilo 1903. Naskiĝas la matematikisto Andrej Kolmogorov. Li verkis La Fundamentojn de Probabloteorio kaj influis probabloteorion, aro-teorion kaj nombroteorion.

- 26-a de Aprilo 1920. Memlerninta matematikisto Srinivāsa Aiyangār Rāmānujan mortas. Lia konjekto pri la taŭ-funkcio malfermis novajn esplorvojojn.
- 27-a de Aprilo 2005. La unua flugo de la Airbus A380 okazas en Tuluzo. Ĝi estas konsiderata la plej granda pasaĝera aviadilo de la mondo ĝis nun, estante 73 metrojn longa kaj 24 metrojn alta.
- 28-a de Aprilo 1907. Naskiĝas mikrobiologo Ramona Vaamonde. En septembro 1975, ŝi rapide detektis la komencon de ĥolera epidemio en Santiago-de-Kompostelo, tiel evitante epidemion.
- 29-a de Aprilo 1909. La entomologo kaj fakulo pri muskoj Elizabeth Gault Fisher naskiĝas. Dum sia kariero, ŝi amasigis kolekton de pli ol 3 500 specimenoj de muskoj kaj hepatmuskoj.
- 30-a de Aprilo 1921. Naskiĝas dietisto kaj nutraĵteknologo Mary Klicka. Ŝi dezajnis pretajn manĝoporciojn por la armeo, kun sistemo kiu varmigas la manĝaĵon sen flamo, pere de ekzoterma reakcio.

[Reen al la indekso.](#)

Majo

- 1-a de Majo 1753. Estas publikigita Species Plantarum (Specioj de Plantoj) fare de Carl Linnaeus. Tiu ĉi verko estas konsiderata la deirpunkto pri vegetaĵa taksonomio, kiu ankoraŭ estas uzata nuntempe, laŭ la internacia kodo.
- 2-a de Majo 1903. Naskiĝas la fizikisto Gladys Isabel Harper. Ŝi esploris iks-radiojn kaj disvolvis teorion por analizi kunmetitan radiadon kaj krei unukolorajn faskojn, ŝlosilajn en moderna spektroskopio.
- 3-a de Majo 1945. Forpasas la natursciencisto kaj oceanografo Odón de Buen. Inter liaj multnombraj kontribuoj, plej elstara estas la kreado de la Hispana Instituto pri Oceanografio en 1914.
- 4-a de Majo 1884. Naskiĝas la ĥemiisto Agnes Fay Morgan. Ŝia laboro rilatigis la malkreskon de la ostodenseco al la plialtiĝo de aĝo, kaj interrilatigis la sangon nivelon de kolesterolo kun la graso de la dieto.
- 5-a de Majo 2014. Forpasas la inĝeniero Sonny Jiménez de Tejada. Oni ŝin memoras pro ŝia kontribuo al la aliro de virinoj al la universitata edukado en Kolombio, kie ŝi iĝis la unua virino kiu diplomiĝis pri konstrua kaj mina inĝenierio.
- 6-a de Majo 1912. Naskiĝas Elizabeth Joan Stokes. Ŝi disvolvis normigitan metodon por testi sentivecon je antibiotikoj, la t.n. metodo de Stokes, kiu estis la norma testo ĝis la 1980-a jardeko.
- 7-a de Majo 1854. Naskiĝas la matematikisto Giuseppe Veronese. Li malkovris la “surfacon de Veronese”, ŝlosilan ideon en la geometrio kiu esploras la formojn en spacoj de pliaj dimensioj.

- 8-a de Majo 2023. Forpasas la entomologo Yiau-Min Huang. Elstaras ŝiaj esploroj pri la kuloj implikitaj ĉe la transmisio de dengo, ĉikungunjo, zikao kaj flava febro.
- 9-a de Majo 1930. Naskiĝas la virusologo Albert Kapikian. Li identigis la viruson de Norwalk (specon de noroviruso) kaj disvolvis la unuan vakcinon kontraŭ rotaviruso. Ambaŭ virusoj estigas gastroenteritojn.
- 10-a de Majo 28 a.n.e. Astronomoj de la dinastio Han en Ĉinio dokumentas sunan makulon, unu el la unuaj skribitaj registroj pri tiu astronomia fenomeno.
- 11-a de Majo 1933. Naskiĝas Anna Marguerite McCann. Ŝi estis pioniro en la subakva arkeologia fako ekde la 1960-aj jaroj. Ŝi komencis subakviĝi kun Jacques Cousteau, esplorante antikvajn romiajn vrakojn, proksime de Marsejlo.
- 12-a de Majo 1950. Naskiĝas la filologo Ana María Cano González. Rimarkindaj estas ŝiaj studoj pri la astura lingvo el la valo de Somiedo. Ŝi prezidis la Akademion de la Astura Lingvo dum 16 jaroj.
- 13-a de Majo 2016. Estas lanĉita la sondilo MarumaSat I, kadre de la eduka projekto NOSA (Galegia Lerneja Spaca Agentejo). La sondilo ascendis ĝis 25 000 metroj kaj poste eblis ĝin sukcese rehavi.
- 14-a de Majo 1988. Naskiĝas la geologo kaj NASA-astronaŭto Jessica Watkins. En 2022 ŝi iĝis la unua nigra virino kompletiganta longdaŭran mision ĉe la Internacia Spaca Stacio.
- 15-a de Majo 1991. Forpasas la historiisto Amadou Hampâté Bâ. Li faris etnologiajn esplorojn kaj kompilis afrikajn tradiciojn. Estas daŭre memorata lia frazo “Kiam oldulo mortas, biblioteko brulas”.

- 16-a de Majo 1888. La inventisto kaj elektra inĝeniero Nikola Tesla prezentas sian sistemon por generi kaj transmisii alternan kurenton, bazo por la grand-skala elektrizado.
- 17-a de Majo 1912. Naskiĝas la inventisto Mary Kenner. Ŝi estas konata pro la disvolvo de higiena rimeno alĝustigebla kun akvorezista poŝo por kompresoj, kiu celis malhelpi ke menstrua sango makulu vestaĵojn.
- 18-a de Majo 2026. Internacia Tago de Muzeoj. Ĝi estas taŭga tago por memor(ig)i tion, ke sciencaj muzeoj ludas fundamentan rolon por ke scienco alvenu al la tuta socio.
- 19-a de Majo 1966. Oni aljuĝas la Premion pri Teknika Esplorado “Juan de la Cierva” al Piedad de la Cierva Viudes, pro ŝia laboro pri fabrikado de fajrimunaj brikoj per rizo-ŝeletoj.
- 20-a de Majo 1570. La kartografo Abraham Ortelius publikigas Theatrum Orbis Terrarum (Teatro de la Landoj de la Mondo), la unuan modernan atlason kiu kunigis koherajn mapojn de la mondo, establante la komenciĝon de scienca kartografio.
- 21-a de Majo 1904. Naskiĝas la paleobotanikisto Emily Dix, fakulo pri fosiliaj plantoj el Karbonio. Ŝiaj esploroj en Sud-Kimrio helpis kompreni la formadon de karbo kaj la vegetaĵan historion de la Tero.
- 22-a de Majo 2026. Oni festas la Internacian Tagon de Biologia Diverseco, kiu memorigas la gravecon protekti la diversecon en la Tera vivo kaj la ekosistemojn kiuj ĝin subtenas.
- 23-a de Majo 2001. Forpasas la sciencisto Olumbe Bassir. Liaj ĉefaj esploroj fokusiĝis pri nutrado kaj nutraĵaj toksinoj. Li pledis por scienco kiel ilo por paco kaj disvolviĝo.
- 24-a de Majo 1870. Naskiĝas la botanikisto Ynes Mexia. Ŝi rikoltis pli ol 145 000 plantojn en Ameriko. Ŝia laboro kondukis al la

malkovrado de centoj da novaj specioj kaj al la vastigis la tutmondan botanikan scion.

- 25-a de Majo 1919. Naskiĝas la matematikisto kaj logikisto Raymon Smullyan. Li estas fama pro siaj divenaĵoj, filozofio kaj magio, kombinante amuzon kaj raciecon per libroj kiuj inspiris generaciojn.
- 26-a de Majo 1799. Naskiĝas la natursciencisto Felipe Poey Aloy. Li pristudis la fiŝojn de Kubo dum 50 jaroj. Lia verko Ictiología Cubana (Kuba fiŝo-scienco) estas esenca por zoologio kaj estis integre publikigita en 2000.
- 27-a de Majo 1332. Naskiĝas la historiisto, sociologo, geografo kaj filozofo Ibn Ĥaldun. Oni lin konsideras la patron de sociologio, kaj lia verko Al-Muqaddimah (Prologo al sciaro) esploris kiamanere funkcias socioj, ekonomio kaj politiko.
- 28-a de Majo 1927. Naskiĝas la kemiisto Xu Xiaobai. Ŝi esploris fluoreskajn materialojn kaj ĥemiajn kompleksojn, kontribuante al progreso ĉe fluoreskaj lampoj kaj al la esplorado de aromaj hidrokarbonoj.
- 29-a de Majo 1970. Forpasas la ekologo kaj limnologo Kathleen E. Carpenter. Ŝi elstaris pro siaj esploroj de la efikoj de mineja poluo sur akvajn organismojn. En 1928 ŝi publikigis la unuan britan libron pri limnologio.
- 30-a de Majo 1963. Naskiĝas Helen Patricia Sharman, ĥemiisto kaj kosmonaŭto. En 1991 ŝi iĝis la unua brito kiu vojaĝis en la spacon, kaj la unua virino kiu vizitas la kosmostacion Mir.
- 31-a de Majo 1887. Naskiĝas la fungosciencisto Ethel Mary Doidge. Danke al ŝiaj konoj pri bakterioj kaj fungoj, ŝi sukcese solvis gravajn problemojn por agrikulturo.

[Reen al la indekso.](#)

Junio

- 1-a de Junio 1922. Naskiĝas la virusologo Laura Ayres. Ŝi kunordigis la unuan Nacian Serologian Enketon de Portugalio, cele determini la trafo-proporcion de malsanoj en la lando.
- 2-a de Junio 2014. Inĝenieroj de la Instituto KAIST (Suda Koreio) disvolvas roboton, inspiritan en la dinosaŭro velociraptor, kapablan kuri je 46 km/h. Ili montris kiel la besta biomekaniko povas progresigi modernan robotikon.
- 3-a de Junio 1983. Naskiĝas la kemia inĝeniero María Escudero Escribano. Ŝi esploras novajn procezojn kaj materialojn por konvertado de renovigebla energio kaj produktado de verdaj brulaĵoj kaj daŭripovaj produktoj.
- 4-a de Junio 1783. La fratoj Montgolfier realigas en Annonay (Francio) la unuan publikan montron de sia aerostatika varmaera balono, stampante la starton de la aviada erao.
- 5-a de Junio 1981. La scienca komunumo konigas la unuajn kvin kazojn pri aids en Usono. Postaj esploroj malkovris multajn antaŭajn kazojn.
- 6-a de Junio 1910. Naskiĝas la historiisto Jaume Vicens Vives. Lia esplorado fokusiĝis al la Katalunio de la Malfrua Mezepoko; li estas konsiderata aŭtoritatulo en la fako pri ekonomia kaj socia historio.
- 7-a de Junio 2017. La arkeologoj Abdelouahed Ben-Ncer kaj Jean-Jacques Hublin prezentas la malkovron de la plej antikvaj fosilioj de Homo sapiens en Jebel Irhoud (Maroko).
- 8-a de Junio 1922. Naskiĝas Zoraida Luces, pioniro pri botaniko en Venezuelo. Fakulino pri la esploro de gramineoj, ŝi laboris en la Botanika Instituto de Venezuelo, institucio kiun ŝi ankaŭ poste prezidis.

- 9-a de Junio 1904. Naskiĝas William Joscelyn Arkell, fakulo pri fosilioj el la ĵurasia periodo. Lia libro de 1956 kunigis kaj analizis studojn pri tiu periodo, kaj fariĝis ŝlosila verko kiu organizis kaj unuigis la sciojn pri Ĵurasio.
- 10-a de Junio 1941. Naskiĝas la biokemiisto Norah Olembo. Ŝi estis pioniro de la afrika bioteknologio kaj fondis la Bioteknologian Truston Afriko, kun la celo progresigi la uzadon de novigaj agrokulturaj bioteknologiaj produktoj.
- 11-a de Junio 1907. Naskiĝas la pioniro pri kemio kaj farmacio Josefa González Aguado. Ŝi laboris pri la determinado de la kvantaj analizaj strioj de kelkaj metaloj. Ŝian karieron ĉesigis la Hispana Enlanda Milito.
- 12-a de Junio 1912. Naskiĝas la nuklea fizikisto Eva Crane. Ŝi ricevis abeluĵon kiel nupto-donacon kaj post tio dediĉis 60 jarojn de esplora kariero al studado de abeloj.
- 13-a de Junio 2016. La inĝeniero Arthur Zang gajnas la Premion Afriko pri Inĝenieria Novigado pro sia Cardio-Pad, medicina tabuleto kiu faras kaj sendas elektrokardiogramojn en nure 20 minutoj.
- 14-a de Junio 2000. Forpasas la nutradisto Elsie Widdowson. Ŝi esploris pri malnutrado kaj dum la Dua Mondmilito ŝi inspektis la aldonadon de vitaminoj al nutraĵoj kaj la porciumadon en Britio.
- 15-a de Junio 1934. Naskiĝas la informadikisto Hu Qiheng. Ŝi impulsis la artefaritan intelekton kaj la rekonadon de ŝablonoj, kaj atingis tion, ke Ĉinio konektiĝu al interreto unuafoje en 1994.
- 16-a de Junio 1915. Naskiĝas la esploristo pri nuklea medicino kaj biokemiisto Katherine Austin Lathrop. Ŝi estis ano de la Projekto Manhattan kaj pioniro en la esplorado de la efiko de radiado sur vivantajn estaĵojn.

- 17-a de Junio 1987. Mortas la lasta birdo de la specio *Ammospiza maritima nigrescens*, ankaŭ nomata malhela marborda pasero, stampante tiel ĝian definitivon estingon.
- 18-a de Junio 1928. Amelia Earhart iĝas la unua virino kiu transiras la Atlantikon per aviadilo. Kvankam ĉi-foje ŝi ne povis piloti, ŝia prodaĵo iĝis simbolo pri aviado kaj genra egaleco.
- 19-a de Junio 1957. Naskiĝas la virusologo Susana López Charretón. Ŝi estas agnoskita pro siaj esploroj pri rotaviruso kaj pro sia diskoniga laboro en virusologiaj temoj.
- 20-a de Junio 2016. Ĉinio prezentas Sunway TaihuLight, la plej rapidan superkomputilon en la mondo siamomente, kun rendimento pli alta ol 125 petaflopoj.
- 21-a de Junio 2006. La Internacia Astronomia Unuiĝo donas la nomojn Nikso kaj Hidro al la satelitoj de la duopa sistemo konsistanta el Plutono kaj Karono.
- 22-a de Junio 1037. Forpasas la kuracisto, filozofo kaj astronomo Ibn Sina (Aviceno), konata kiel la princo de la kuracistoj. Li priskribis multajn malsanojn kaj proponis kuracilojn bazitajn sur precizaj diagnozoj.
- 23-a de Junio 1973. Forpasas la kardiologo Germán Somolinos. Post la Hispana Enlanda Milito, li ekziliĝis al Meksikio. Tie li elstaris kiel historiisto per valoraj esploradoj pri la kuracista praktiko de la 16-a jarcento.
- 24-a de Junio 1921. Naskiĝas Rosemary Lowe-McConnell, agnoskita pro siaj studoj pri tropikaj fiŝoj danke al ekspedicioj en Afriko kaj Sudameriko. En 1977 ŝi ricevis la Medalon de la Linea Societo de Londono pro sia scienca kariero.
- 25-a de Junio 1903. Marie Skłodowska-Curie defendas sian doktoriĝan disertaĵon (titolitan Esploroj pri la radioaktivaj

substancoj) en la pariza Fakultato de Sciencoj. Ŝi atingis la kvalifikon cum laude.

- 26-a de Junio 1976. Malfermiĝas al publiko la turo CN de Toronto (Kanado). Ĝi iĝis la plej alta memportanta strukturaĵo en la mondo, je 553 metroj.
- 27-a de Junio 2014. Oni priskribis novan specion de elefanta soriko: *Macroscelides micus*. Kun pezo de ĉirkaŭ 28 gramoj, oni konsideras ĝin la plej malgranda el la elefantaj sorikoj.
- 28-a de Junio 1825. Naskiĝas la kemiisto Emile Erlenmeyer. Li sintezis guanidinon kaj tirozinon kaj klarigis la strukturon de kunmetaĵoj kiaj laktono, sed li estas tutmonde konata pro la matraso kiu portas lian nomon.
- 29-a de Junio 2021. Forpasas la ornitologo kaj edukisto Audrey Msimanga. Ŝi esploris kiel instrui sciencon ĉe surlokaj kuntekstoĵ diversaj kaj plurlingvaj, kaj ŝi gvidis lernejojn en Sudafriko.
- 30-a de Junio 2016. La organizo UN deklaras la Internacian Tagon de Asteroidoj. Brian May, gitaristo de Queen kaj astrofiziko, impulsis tiun daton cele atentigi pri la risko de elspacaj kolizioj.

[Reen al la indekso.](#)

Julio

- 1-a de Julio 998. Forpasas la matematikisto kaj astronomo Abu'l-Wafa. Li enkondukis la tangentan funkcion, plibonigis metodojn por kalkuli trigonometriajn tabelojn kaj malkovris la sinusan formulon por sfera geometrio.
- 2-a de Julio 1914. Naskiĝas Mário Schenberg, konsiderata la plej grava teoria fizikisto de Brazilo. Liaj fundamentaj kontribuoj al la kompreno de steloj estas aparte konataj.
- 3-a de Julio 1886. Karl Benz oficiale patentigas la Benz Patent-Motorwagen, konsideratan la unuan aŭtomobilon mempelatan per internbrula motoro.
- 4-a de Julio 1956. Naskiĝas la matematikisto Carme Torras Genís. Fakulo pri artefarita intelekto kaj robotiko, ŝi kunligas sian esploron pri helpa robotiko kun literatura verkado kaj teknologia etiko.
- 5-a de Julio 1906. Naskiĝas la petrologo Ljudmila Dolar Mantuani. Ŝi multe publikigis pri betona teknologio kaj pri faktoroj rilataj al la kvalito de ŝutaĵoj.
- 6-a de Julio 1985. Kreiĝas la Afrika Akademio de Sciencoj (AAS) en Najrobio (Kenjo), kiel tutafrica institucio dediĉita al la progresigo de scienco en Afriko.
- 7-a de Julio 1899. Naskiĝas la fiziologo kaj toksologo Anna Baetjer. Ŝi esploris la efikon de industria laboro sur la sanon de virinoj kaj proponis plibonigojn pri sekureco kaj laborhoraroj (pro hejmaj respondecoj).
- 8-a de Julio 2021. La kemiinĝeniero Noël N'Guessan gajnas la Afrikan Premion por Novigo en Inĝenierarto pro la sistemo Kubeko,

destinita al la mastrumado de rikoltaj kromproduktoj kaj ilia transformado en kompoŝton kaj gason.

- 9-a de Julio 1926. Naskiĝas la medicinisto Mathilde Krim. Ŝi estis membro de la laborteamo kiu unuafoje evoluigis metodon por antaŭnaska seksodeterminado.
- 10-a de Julio 1724. Naskiĝas la agronomo kaj sciencisto Eva Ekeblad. Ŝi malkovris kiel fari farunon kaj alkoholon el terpomoj, helpante kontraŭbatali malsaton. Ŝi estis la unua virino akceptita en la Sveda Akademio de Sciencoj.
- 11-a de Julio 1811. La sciencisto Amedeo Avogadro publikigas eseon pri la molekula enhavo de gasoj. Lia hipotezo kondukos al la leĝo de Avogadro, fundamenta por moderna kemio.
- 12-a de Julio 1863. Naskiĝas la medicinisto Albert Calmette. Li, kune kun la veterinaro Camille Guérin, malkovris malfortigitan formon de *Mycobacterium tuberculosis*, kiu estos uzata en la vakcino kontraŭ tuberkulozo.
- 13-a de Julio 2023. Sara García Alonso ricevas la Premion Ada Byron por la Teknologia Virino. Ĉi tiu esploristo pri molekula biologio estas ankaŭ membro de la astronaŭta rezervistaro de la Eŭropa Kosma Agentejo.
- 14-a de Julio 1960. Jane Goodall alvenas al la rezervejo Gombe Stream (Tanzanio) por komenci sian revolucion studon pri la konduto de liberaj ĉimpanzoj.
- 15-a de Julio 1793. Naskiĝas la botanikisto Almira Lincoln Phelps. Ŝiaj verkoj pri botaniko influis aliajn virinojn de la epoko kiuj dediĉis sin al tiu scienco, kiel Eunice Newton Foote.
- 16-a de Julio 1962. La esploristo Michel Siffre eniras kavernon por fari pioniran eksperimenton pri kronobiologio kaj tempo-percepto. Li eliris post du monatoj, pensante ke pasis nur 35 tagoj.

- 17-a de Julio 1873. Naskiĝas la neŭrofiziologo Marcelle Lapicque. Ŝi estas konata pro siaj esploroj pri nervaj impulsoj (kronaksio) kaj la efikoj de venenoj, precipe striknino, sur la kronaksion.
- 18-a de Julio 1853. Naskiĝas la fizikisto Hendrik Lorentz. Li ricevis la Nobel-premion en 1902 pro siaj esploroj pri la influo de magnetismo sur elektrajn fenomenojn.
- 19-a de Julio 2018. Publikiĝas la unua kompleta cerbmapo de fruktomuŝo (*Drosophila melanogaster*) kun nanometra distingokapablo, uzante 7 000 tranĉaĵojn kaj 21 milionojn da bildoj.
- 20-a de Julio 1896. Naskiĝas la geologo Ellen Louise Mertz. Ŝi faris pioniran esploron por la Danaj Ŝtataj Fervojoj, kiu servis kiel bazo por la konstruado de la malnova ponto super la markolo Eta Belto ĉe la Balta Maro.
- 21-a de Julio 2000. La eksperimento DONUT de Fermilab (Nacia Akcelila Laboratorio Fermi en Usono) montras por la unua fojo interagojn de la taŭ-neŭtrino, kaptitajn en emulsiaj platoj, konfirmante la ekziston de tiu partiklo.
- 22-a de Julio 1946. Okazas Internacia Konferenco en kiu oni decidas krei la Mondan Organizaĵon pri Sano (MOS) kiel tutmondan organizon por plibonigi publikan sanon.
- 23-a de Julio 1999. Eileen Collins fariĝas la unua virino komandanta mision de NASA-kosmopramo (la misio STS-93 de Columbia).
- 24-a de Julio 1874. Naskiĝas la kemiisto Ruth Pirret. Kune kun Frederick Soddy, ŝi esploris la kemion de radioaktivaj elementoj. Ŝia esplorado kontribuis al la kompreno de radioaktiveco.
- 25-a de Julio 2005. La jurmedicinisto-patologo Bennet Omalu publikigas sian malkovron de kronika traŭmata encefalopatio (KTE)

ĉe ludantoj de usona futbalo, per kio li starigas mejloŝtonon en sporta medicino.

- 26-a de Julio 1919. Naskiĝas James Ephraim Lovelock, medicinisto, meteologo, verkisto, inventisto, atmosfera kemiisto kaj ekologiisto, fama pro la Hipotezo Gajo, kiu prezentas Teron kiel memregulan sistemon.
- 27-a de Julio 1921. La kuracistoj Frederick Banting kaj Charles Best sukcesas izoli kaj rafini insulinon el hunda pankreato. Ili liberigis sian patenton por la bono de la homaro.
- 28-a de Julio 1966. Naskiĝas la kemiisto Sossina M. Haile. Esploristo en la kampo de materiala scienco, ŝi estas konata pro la evoluigo de la unuaj solidacidaj fuelĉeloj.
- 29-a de Julio 1939. Naskiĝas la biologo Marion J. Lamb. Ŝi studis la efikon de mediaj kondiĉoj, kiel varmo, radiado aŭ poluado, sur la metabolan aktivecon kaj la genetikan ŝanĝiĝemon de la muŝo *Drosophila*.
- 30-a de Julio 1917. Isabel Ovín Camps licenciuliĝas, kaj tiel ŝi fariĝas la unua hispana virino ricevinta diplomon pri kemiaj sciencoj, post kompletigo de siaj studoj ĉe la Universitato de Seviljo.
- 31-a de Julio 1939. Naskiĝas la zoologo Marvalee Hendricks Wake. Ŝi estas konata pro sia esplorado pri evolua biologio, anatomio kaj reproduktado de cecilioj, speco de senkruraj amfibioj.

[Reen al la indekso.](#)

Aŭgusto

- 1-a de Aŭgusto 1890. Naskiĝas Wilhelmine Mimi Johnson. Ŝi estis la unua norvega ina geologo, fotis minejojn en Kongsberg, kaj estis kuratoro de la Geologia Muzeo en Tøyen. Ŝi malfermis novajn vojojn en vire dominata mondo.
- 2-a de Aŭgusto 1926. Astronomo Karl Wilhelm Reinmuth malkovras la asteroidon Aethusa (1064), situantan en la ĉefa asteroida zono inter Marso kaj Jupitero. Ĝi estis nomita laŭ toksa eŭropa planto.
- 3-a de Aŭgusto 1949. Naskiĝas kemiisto Carmenza Duque Beltrán. Ŝi estas aparte konata pro sia esplorado pri la aromo de fruktoj kaj la kemiaj kombinaĵoj en maraj organismoj.
- 4-a de Aŭgusto 1916. Naskiĝas Eeva Therman-Patau. Ŝi publikigis amplekse pri kancerĝenetiko, X-kromosomaj anomalioj kaj seksa disvolviĝo, inter aliaj temoj.
- 5-a de Aŭgusto 1813. Naskiĝas filologo, lingvisto kaj natursciencisto Ivar Aasen. Li establis norman skribsistemon por la norvega lingvo (landsmål) bazitan sur dialektoj el la okcidento de la lando, kiu estis adoptita kiel oficiala en 1885.
- 6-a de Aŭgusto 1934. Naskiĝis la virusologo Ana Gligić. Ŝi faris gravajn kontribuojn al la kompreno kaj kontrolo de virusaj hemoragiaj febroj, inkluzive de la Marburg-viruso.
- 7-a de Aŭgusto 1940. Naskiĝas la iktiologo Elly Cordiviola. Ŝi estis pioniro en la studado de la fiŝoj de la rivero Paraná, iliaj migradoj kaj reproduktado. Ŝia laboro helpis konservi la akvan biodiversecon de Argentino.

- 8-a de Aŭgusto 1925. Naskiĝas la biologo Jeanne Renaud-Mornant. Ŝi malkovris dekojn da specioj de tardigradoj, mikroskopaj bestoj kapablaj pluvi en ekstremaj kondiĉoj.
- 9-a de Aŭgusto 1880. Mortas la hortikulturisto Edmond Albius. En la aĝo de 12 jaroj, li inventis la polenadmetodon por la orkideo *Vanilla planifolia*, kiu ankoraŭ nun ebligas ĝian profitdonan kultivadon ekster ĝia natura vivejo.
- 10-a de Aŭgusto 1922. Naskiĝas la biologo Mary Alice McWhinnie. Ŝi estis la unua virino kiu navigis dum du monatoj en Antarkto. Ŝia celo estis studi la rilaton inter akvotemperaturo kaj krila fiziologio.
- 11-a de Aŭgusto 1926. Naskiĝas kuracisto Ruth Wynne-Davies. Ortopedia specialisto, ŝi esploris kaj skribis pri, inter aliaj temoj, la genetiko de la klaba piedo kaj la skoliozo.
- 12-a de Aŭgusto 2026. Okazas totala suna eklipso. Ĝi estos videbla en la fora nordo de Siberio, la fora okcidento de Islando, Gronlando kaj plejparto de norda Hispanio.
- 13-a de Aŭgusto 1948. Naskiĝas geologo Maureen Muggeridge. En 1979, ŝi malkovris la diamantan kuŝejon Argyle en norda Okcidenta Aŭstralio, unu el la plej grandaj en la mondo.
- 14-a de Aŭgusto 1645. Naskiĝas polimato (multfakulo) Carlos de Sigüenza y Góngora. Li estis unu el la iniciatinto de matematiko en Nov-Hispanio (nuna Meksikio) kaj direktis la elfosadojn ĉe Teotiŭakano en 1675, la unuajn en tiuepoka Meksikio.
- 15-a de Aŭgusto 1890. Naskiĝas laboratoria asistanto Andromache Papanicolaou. Dum 21 jaroj, ŝi volontulis por ke ŝia edzo George faru al ŝi ĉiutagajn ĉel-elprenojn en sia serĉo de testo por utera kancero.

- 16-a de Aŭgusto 1821. Naskiĝas Arthur Cayley, brita matematikisto kaj kreinto de matrica kalkulo, la bazo de lineara algebro. Li publikigis pli ol 900 artikolojn kaj revoluciigis geometrion.
- 17-a de Aŭgusto 2017. Philiswa Nomngongo ricevas la Premion Virinoj en Scienco en Sudafriko. Ŝi esploras median analizon kaj la uzon de nanomaterialoj por pritraktado kaj analizado de akvoj.
- 18-a de Aŭgusto 2026. Internacia Tago de Arkeologio. Ĉi tiu scienco, branĉo de la homaj sciencoj, ebligas al ni kompreni nian pasintecon kaj nuntempon. La dato memorigas pri la atenco kontraŭ la siria arkeologo Haled al-Asaad.
- 19-a de Aŭgusto 1960. La hundoj Belka kaj Strelka vojaĝas al la kosmo sur Korabl-Sputnik 2, akompanataj de musoj, ratoj kaj plantoj. Ili estis la unuaj vivantaj estaĵoj, kiuj postvivis kosman vojaĝon.
- 20-a de Aŭgusto 1897. Ronald Ross detektas la malarian paraziton en anofelo. Lia malkovro ebligis al sciencistoj kompreni kiel la malsano estas transdonata. Li gajnis la Nobel-premion pri Fiziologio aŭ Medicino en 1902.
- 21-a de Aŭgusto 1816. Naskiĝas kemiisto Charles Frédéric Gerhardt. Li laboris pri la reformado de la notacio de kemiaj formuloj. Li ankaŭ studis, interalie, la sintezon de acetilsalicila acido, la bazo de aspirino.
- 22-a de Aŭgusto 1935. Naskiĝas biokemiisto Christopher J. Chetsanga. Li faris pionirajn kontribuojn al la studo de DNA-riparo, malkovrante ŝlosilajn enzimojn en ĉi tiu fundamenta procezo en la batalo kontraŭ kancero.
- 23-a de Aŭgusto 1918. Naskiĝas la fiziko kaj meteologiisto Anna Mani. Ŝi dizajnis instrumentojn por mezuri sunan radiadon, ozonon

kaj venton, ŝlosilajn por kompreni klimaton kaj renovigeblajn energiojn.

- 24-a de Aŭgusto 1884. Naskiĝas la entomologiisto Annette Braun. Ŝi estis fama fakulo pri mikrolepidopteroj, malgrandaj tineoj kies larvoj vivas ene de folioj. Ŝi priskribis pli ol 340 speciojn kaj revoluciigis entomologion.
- 25-a de Aŭgusto 1760. Mortas arkitekto kaj inĝeniero Eugénio dos Santos. Li respondecis pri la rekonstruo de Lisbono post la tertremo de 1755, sekvante kontraŭsismajn kriteriojn, kiuj establis mejloŝtonon en inĝenierarto.
- 26-a de Aŭgusto 1935. Naskiĝas programisto Karen Spärck Jones. Ŝi evoluigis la IDF-indikilon, kiu mezuras la gravecon de vorto en teksto por identigi ŝlosilajn informojn en ciferecaj dokumentoj.
- 27-a de Aŭgusto 1842. Naskiĝas inventisto Carrie Jane Everson. Ŝi patentis metodon por disigi mineralojn uzante olevezikojn, la bazon de ŝaŭmoflosado. Ŝia tekniko revoluciigis la modernan minindustriion.
- 28-a de Aŭgusto 2026. Monda Tago de la Turner-Sindromo, kromosoma anomalia priskribita de Henry Turner en 1938. Ĝi efikas sur virinojn kaj povas kaŭzi malaltan staturon aŭ malfekundecon, inter aliaj problemoj.
- 29-a de Aŭgusto 1873. Naskiĝas filologo Maria Goyri. Ŝi estis pioniro pri hispana filologio kaj literaturo. Ŝi pledis por virina edukado kaj studis la popolan romancaron kune kun Ramón Menéndez Pidal.
- 30-a de Aŭgusto 2021. Unuiĝintaj Nacioj konfirmas la tutmondan eliminon de plumba benzino. Ĉi tiu atingo malebligas pli ol 1,2 milionojn da mortoj ĉiujare kaj ŝparas pli ol 2,4 duilionojn da dolaroj.

- 31-a de Aŭgusto 1870. Naskiĝas la kuracisto kaj edukisto Maria Montessori. Ŝia eduka metodo, uzata tutmonde, kreskigas la infanan aŭtonomecon kaj la lernadon per sperto.

[Reen al la indekso.](#)

Septembro

- 1-a de Septembro 1875. Naskiĝas la biologo Edith Berkeley, fakulo pri poliketoj, maraj segmentitaj vermoj esencaj por la ekosistemoj. Ŝi donis prestiĝon al la biologia stacio de Nanaimo per sia taksonomia laboro.
- 2-a de Septembro 2001. Forpasas la kirurgo Christiaan Barnard. En 1967 li realigis la unuan sukcesan transplantadon de homa koro, revoluciante la mondan kormedicinon.
- 3-a de Septembro 2020. La inĝeniero Charlette N'Guessan fariĝas la unua virino kiu gajnis la Afrikan Premion pri Novigado en Inĝenierarto, pro sia sistemo de vizaĝrekono kaj artefarita intelekto por identec-kontrolo.
- 4-a de Septembro 1959. Naskiĝas la filozofo kaj eseisto Daniel Innerarity. Per sia teorio pri kompleksa demokratio li kontribuis al la adaptado de la normigaj principoj de demokratio al la nuntempaj socioj.
- 5-a de Septembro 1893. Naskiĝas la kemiisto Susi Glaubach. Ŝi laboris pri la formado de glicerolo dum alkoholermentado. Ŝi ankaŭ studis la produktadon de insulino kune kun la farmakologo Ernst Peter Pick.
- 6-a de Septembro 1968. Naskiĝas la medicinisto Manel Esteller Badosa. Li estas internacie rekonata fakulo pri epigenetiko, kaj liaj esploroj estas ŝlosilaj por pli profunde kompreni, interalie, de la procezo de transformiĝo de la kanceraj ĉeloj.
- 7-a de Septembro 1830. Naskiĝas la natursciencisto Mary Davis Treat. Ŝi kunlaboris kun Charles Darwin per poŝta korespondado, kontribuante per decidaj observoj pri karnomanĝaj plantoj.

- 8-a de Septembro 1923. Naskiĝas la inĝeniero Eleanor Vadala. Ŝi estis esplordirektoro ĉe la Mararmea Flugevoluiga Centro en Pensilvanio, kie ŝi evoluigis malpezajn sintezajn materialojn por uzo en aviadiloj.
- 9-a de Septembro 1974. Albert Ghiorso kaj Glenn T. Seaborg anoncas la malkovron de la seaborgio (kemia elemento kun atomnumero 106). Tiu radioaktiva elemento ricevis sian nomon honore al Seaborg, pioniro en nuklea kaj transurania kemio.
- 10-a de Septembro 1894. Naskiĝas la kuracisto Maria Hervás Moncho. Dum la Hispana Enlanda Milito ŝi gvidis en Valencio la serologian laboratorion pri sangotransfuzo, plibonigante la diagnozon de sifiliso kaj la sekurecon de sangoprovizo.
- 11-a de Septembro 1945. Naskiĝas la historiisto kaj akademiano Eisha Stephen Atieno Odhiambo. Li analizis la riskojn de scio kaj povo en Afriko el historia kaj kultura vidpunktoj.
- 12-a de Septembro 1940. Oni malkovras la kavernon Lascaux (Francio). Ĝiaj paleolitikaj pentraĵoj, kun pli ol 600 bestaj figuroj, krom Monda Heredaĵo, estas ŝlosilaj por kompreni la prahistorian eŭropan arton.
- 13-a de Septembro 1913. Naskiĝas la paleobotanikisto Maria Hopf. En 1968 ŝi kunfondis la IWGP (Internacian Laborgrupon pri Paleoetnobotaniko), kernan grupon kiu antaŭenigas la internacian studadon de arĥeologiaj vegetaĵaj restaĵoj por kompreni la rilaton inter homoj kaj plantoj.
- 14-a de Septembro 1881. Forpasas la verkisto, lingvisto kaj folkloresploristo Juan Antonio Saco y Arce. Li estis aŭtoro de Galega Gramatiko (1868), la unua scienca priskribo de la galega lingvo.

- 15-a de Septembro 1948. Naskiĝas la medikonservisto Yolanda Kakabadse Navarro. Ŝi estis la unua ina prezidanto de la Internacia Unio por la Konservado de Naturo (IUKN). Ŝi ankaŭ prezidis WWF (Mondan Natur-Fonduson).
- 16-a de Septembro 1933. Naskiĝas Stephanie Shirley, pioniro pri komputiko. En 1962 ŝi fondis Freelance Programmers (Sendependaj Programistoj), programarentreprenon kiu antaŭenigis flekseblan laboradon el hejmo, ĉefe por virinoj.
- 17-a de Septembro 1844. Oni aprobas la konstruadon de “fera vojo” inter la karbominejoj de Langreo kaj Siero en Asturio kaj la haveno de Gijón. Ĝi estis la unua industria fervojlinio en Hispanio.
- 18-a de Septembro 1943. Naskiĝas Nan McKenzie Laird. En 2021 ŝi ricevis la Internacian Premion pri Statistiko pro siaj metodoj por analizi datumojn kolektitajn tra la tempo en kompleksaj longedaŭraj esploroj.
- 19-a de Septembro 1813. Naskiĝas la astronomo Christian Heinrich Friedrich Peters. Li malkovris 48 asteroidojn inter 1861 kaj 1889, kaj ellaboris stelmapojn kiuj fariĝis mejloŝtono en moderna astronomio.
- 20-a de Septembro 1994. Forpasas la medicinisto Abioseh Davidson Nicol. Li priskribis la malkomponiĝon de insulino en la homa korpo, grava progreso por la traktado de diabeto.
- 21-a de Septembro 1842. Forpasas la matematikisto kaj astronomo James Ivory. Li formulis la teoremon de Ivory: en familio de samfokusaj konikoj, la diagonalo de iuj kvarlateroj havas egalan longon.
- 22-a de Septembro 1991. La Biblioteko Huntington de Los-Anĝeleso ekspozicias publike, por la unua fojo, la

Manuskriptojn de la Malviva Maro. Ilia studado estas ŝlosila por kompreni la naskiĝon de kristanismo ene de judismo.

- 23-a de Septembro 1848. John Curtis produktas en Usono la unuan komerce vendatan maĉgumon el abia rezino. Ĝia sukceso markas la komencon de industrio, kiu poste enkondukis gustojn kaj tutmonde populariĝis.
- 24-a de Septembro 1981. Naskiĝas la marbiologo Diana Marcela Bolaños Rodríguez. Ŝi estas konata pro siaj studoj pri plathelmintoj, filumo de senvertebruloj konataj kiel platvermoj.
- 25-a de Septembro 1970. Naskiĝas la fizikisto Susana Marcos Celestino. Ŝi fariĝis rekonata fakulo pri optiko pro siaj kontribuoj al la evoluigo de diagnozaj kaj korektaj instrumentoj en oftalmologio.
- 26-a de Septembro 1904. Naskiĝas la astronomo Reysa Bernson. Ŝi estas konata pro sia laboro pri popularigo de astronomio en Francio per publikaj demonstradoj kaj la evoluigo de planetarioj.
- 27-a de Septembro 1822. Jean-François Champollion anoncas ke li sukcesis deĉifri la Rozetan Ŝtonon, ŝlosilan por kompreni la hieroglifojn kaj por la naskiĝo de moderna egiptologio.
- 28-a de Septembro 2026. Oni festas la Mondan Tagon kontraŭ Rabio. Iniciatita en 2007 de la Monda Alianco kontraŭ la Disvastiĝo de Rabio, ĝi estas omaĝo al Louis Pasteur, kreinto de la unua kontraŭrabia vakcino.
- 29-a de Septembro 2024. La Tera gravito provizore kaptas la asteroidon 2024 PT5, kun diametro de 11 metroj. Dum 57 tagoj, ĉi tiu asteroido fariĝis tio, kio estas konata kiel «miniluno».
- 30-a de Septembro 1901. Naskiĝas la botanikisto Helia Bravo Hollis. Pioniro en la studo de kaktaj, ŝi fondis la Botanikan Ĝardenon de la Nacia Aŭtonoma Universitato de Meksiko. Pluraj

specioj, kiel *Opuntia heliae* kaj *Ariocarpus bravoanus*, portas ŝian nomon.

[Reen al la indekso.](#)

Oktobro

- 1-a de Oktobro 2025. Forpasas la etologo Jane Goodall. Ŝi estas internacie rekonata pro tio, ke ŝi dum ses jardekoj studis la sociajn kaj familiajn interagojn de sovaĝaj ĉimpanzoj en Tanzanio.
- 2-a de Oktobro 1982. La kemiisto Manuel Ballester Boix ricevas la Premion Princo de Asturio pri Scienca kaj Teknika Esploradoj. La ĵurio elstarigis liajn studojn pri tre stabilaj liberaj radikaloj.
- 3-a de Oktobro 1916. Naskiĝas la veterinaro James Alfred Wight, konata sub la plumnomo James Herriot. Liaj libroj kun anekdotoj el lia vivo kiel kampara bestkuracisto inspiris multajn alvokiĝojn tra la mondo.
- 4-a de Oktobro 1991. Oni subskribas en Madrido la Interkonsenton, laŭ kiu Antarkto estas deklarita natura rezervejo por paco kaj scienco; oni malpermesas minadon krom por esplorado kaj reguligas la median efikon.
- 5-a de Oktobro 1920. Naskiĝas la biokemiisto Elizabeth Bugie Gregory. Kune kun Selman Waksman kaj Albert Schatz ŝi identigis la streptomycinon, la unuan efikan antibiotikon kontraŭ tuberkulozo.
- 6-a de Oktobro 1896. Naskiĝas la biokemiisto Nine Choucroun. Kunlaboranto de Jean Perrin, ŝi interalie evoluigis la teknikon de elektroforezo, kiu ebligas apartigon de molekuloj kiel proteinoj aŭ DNA.
- 7-a de Oktobro 1885. Naskiĝas la fizikisto Niels Bohr. Li estas konata pro la evoluigo de la atomteorio kaj kvantuma mekaniko. En 1922 li ricevis la Nobel-premion pri Fiziko pro siaj esploroj pri la atoma strukturo.
- 8-a de Oktobro 1826. Naskiĝas Emily Blackwell. Ŝi estis kunfondinto kaj ĉefa motoro de la kresko de la Hospitalo por Virinoj

kaj Infanoj en Novjorko, kaj ŝi antaŭenpuŝis la medicinan edukadon de virinoj.

- 9-a de Oktobro 1604. Oni observas la supernovaon SN 1604, konatan kiel la supernovao de Kepler, la lastan viditan en nia galaksio. Dum sia observado ĝi estis la plej brila objekto en la ĉielo krom la Suno.
- 10-a de Oktobro 1898. Naskiĝas Eugen Wüster, konsiderata la patro de terminologio kiel memstara scienco. Li ankaŭ laboris pri problemoj de Bibliografio kaj la sistemo de Universala Dekuma Klasado.
- 11-a de Oktobro 1999. Ahmed Zewail ricevas la Nobel-premion pri Kemio pro siaj pioniraj esploroj en femtokemio, kiu studas kemiajn reagojn en ekstreme mallongaj tempaj skaloj.
- 12-a de Oktobro 2003. Oficiale lanĉiĝas la Afrika Societo pri Homa Genetiko (AfSHG) por progresigi esploradojn en homa genetiko en Afriko kaj stimuli sciencon kunlaboradon.
- 13-a de Oktobro 1862. Naskiĝas la esploristo kaj etnografiisto Mary Henrietta Kingsley. Ŝia laboro kontribuis al la formiĝo de okcidentaj perceptoj pri la afrika kulturo kaj koloniismo.
- 14-a de Oktobro 1926. Naskiĝas la fizikisto Wang Yening. Ŝi publikigis pli ol 200 sciencajn artikolojn kaj estas aparte rekonata pro siaj esploroj pri alt-temperatura superkonduktiveco.
- 15-a de Oktobro 1979. Allan M. Cormack kaj Godfrey Hounsfield ricevas la Nobel-premion pri Medicino pro starigo de la teoriaj fundamentoj kaj konstruo de la unua komputila tomografia skanilo, kio revoluciis la medicinan diagnozadon.
- 16-a de Oktobro 1843. William Rowan Hamilton konceptas la kvarternionojn, etendon de la kompleksaj nombroj kiu ne obeas la komuteblecon. Li skribis sian bazan formulon sur ponto en Dublino.

- 17-a de Oktobro 1905. Naskiĝas la mikrobiologo kaj nutradisto Audrey Josephine Cahn. Ŝi troviĝis inter la unuaj fakuloj kiuj rekomendis la konsumadon de polinesaturitaj grasoj, kaj ŝia laboro estis kerna por kompilado de kaloriaj tabeloj.
- 18-a de Oktobro 1793. La Reĝa Lernejo pri Bestokuracado malfermiĝas en Madrido. Ĝi estis la unua ŝtata institucio en Hispanio dediĉita al reguligita veterinara instruado.
- "19-a de Oktobro 1900. Max Planck formulas novan leĝon pri radiado de nigraj korpoj.
- Per la hipotezo, ke energio elsendiĝas en pakoĵ aŭ kvantumoj, li starigis la fundamenton de la kvantuma teorio."
- 20-a de Oktobro 1929. Naskiĝas la nutroteknologiisto Mary Earle. Ŝi membris en la estraro de la Nov-Zelanda Instituto pri Esploro de Kultivaĵoj kaj Nutraĵoj, kaj gvidis la Konsilion de la Porkindustrio.
- 21-a de Oktobro 1805. En la Batalo de Trafalgar mortas la sciencisto kaj maristo Cosme de Churrua. Li grave kontribuis al kartografio, geografio kaj matematiko aplikita al navigado.
- 22-a de Oktobro 1917. Naskiĝas la arkeologo Annette Laming Emperaire. Ŝi dediĉis grandan parton de sia vivo al arkeologia esplorado en Sudameriko, kie ŝi malkovris en 1975 la plej malnovan homan fosilion en la kontinento.
- 23-a de Oktobro 2017. La ekologiisto Sandra Díaz ricevas la Premion Ramón Margalef pri Ekologio pro tio, ke ŝi disvolvis la koncepton pri funkcia diverseco kaj demonstris kiel la tutmonda media ŝanĝiĝo efikas sur vegetaĵajn ekosistemojn.
- 24-a de Oktobro 1911. Naskiĝas la medicinisto Tsai-Fan Yu. Ŝi kundisvolvis eksplikon pri la kaŭzo de podagro kaj eksperimentis pri la unuaj medikamentoj por trakti tiun malsanon; tiuj sanigaj rimedoj ankoraŭ estas uzataj nuntempe.

- 25-a de Oktobro 1913. Naskiĝas la kemiisto Marjorie J. Vold. Ŝia esplorado, fokusita je koloidoj, t.e. nehomogenaj miksaĵoj de du aŭ pli da fazoj, estis premiita per la Medalo Garvan-Olin de la Usona Kemia Societo.
- 26-a de Oktobro 2006. NASA lanĉas la mision STEREO. Temas pri du sondiloj kiuj studas la Sunon tri-dimensie, malkaŝante kiel okazas sunaj erupcioj kaj helpante preventi damaĝojn al satelitoj kaj elektroretaj sistemoj.
- 27-a de Oktobro 1931. Naskiĝas la kuracisto, verkisto kaj politika aktivulo Nawal El Saadawi. Ŝi estas doktoro pri psikiatrio rekonata pro sia kuraĝa kondamno al la praktiko de virina seksa mutilado.
- 28-a de Oktobro 2019. Oni malkovras ke eĉ la plej rezistemaj mikroboj ne sukcesas vivi en la akvo de kratero Dalolo (Etiopio). Tie, iuj mineraloj imitas organikajn formojn kaj donas indikojn pri malveraj pozitivaj signoj en la serĉado de ekstertera vivo.
- 29-a de Oktobro 1920. Naskiĝas la medicinisto kaj biologo Baruj Benacerraf Lasry. Li ricevis la Nobel-premion pro la malkovro de genoj kiuj regulas la imunreagon, kio estas ŝlosila por kompreni transplantadojn kaj aŭtoimunajn malsanojn.
- 30-a de Oktobro 1961. En Nova Zemlo (Arkta Oceano) okazas la eksplodo de la sovetia hidrogenbombo nomata Car-Bombo. Ĝi estis la plej potenca nuklea armilo iam konstruita.
- 31-a de Oktobro 2011. Laŭ proksimumaj statistikaj kalkuloj, naskiĝas la sepmiliarda loĝanto de la planedo Tero. Oni taksas ke en oktobro 2026 estos pliaj 1300 milionoj da loĝantoj.

[Reen al la indekso.](#)

Novembro

- 1-a de Novembro 1927. Naskiĝas la entomologo Clare R. Baltazar. Ŝi malkovris 108 speciojn kaj 8 novajn genrojn de parazitaj vespoj. Ŝia esplorado multe helpis bari la disvastiĝon de plagoj en Filipinoj.
- 2-a de Novembro 1909. Naskiĝas la fizikisto Katharina Boll-Dornberger. Ŝi enkondukis la matematikan koncepton grupoido por priskribi senordajn kristalojn. Ŝi studis organikajn kaj neorganikajn strukturojn kaj plibonigis la metodojn de difraktado.
- 3-a de Novembro 1889. Naskiĝas la neŭrologo Lucja Frey. En 1923 ŝi malkovris la sindromon, poste nomitan sindromo de Frey, pro kiu iuj personoj dum manĝado spertas ŝvitadon kaj varmon survange pro nerva damaĝo.
- 4-a de Novembro 1921. Naskiĝas la kemiinĝeniero Mary Sherman Morgan. Ŝi inventis la likvan fuelon hidinon (hydyne), kiu pelis la raketon Jupiter-C kaj helpis lanĉi la unuan usonan sateliton Explorer 1.
- 5-a de Novembro 1957. Mortas la inĝeniero Olive Dennis. Ŝi enkondukis novigaĵojn por pli komfortaj trajnaj vojaĝoj, kiel sidilojn kun kliniĝeblaj dorsapogiloj, makulrezistajn tegaĵojn kaj lumojn nokte mildigeblajn.
- 6-a de Novembro 2017. BBC (Brita Dissenda Korporacio) nomumas la epidemiologon Quarraisha Abdool Karim, kunfondinton de CAPRISA (Centro por Esploro pri Aidoso en Sud-Afriko), kiel unu el sep inaj sciencaj pioniroj.
- 7-a de Novembro 1883. En la aĝo de nur 19 jaroj, Odón de Buen prezentas sian verkon Geografiaj kaj botanikaj notoj pri la centra zono de la Iberia Duoninsulo, en kiun li verŝas pionirajn konceptojn pri ekologio en Hispanio.

- 8-a de Novembro 1934. Mortas la medicinisto Carlos Chagas. Li malkovris la malsanon de Chagas, identigante la paraziton *Trypanosoma cruzi*, ĝian vehiklan insekton kaj la klinikajn simptomojn, revolucianta la tropikan medicinon.
- 9-a de Novembro 1876. Naskiĝas la mikrobiologo Hideyo Noguchi. Li estis la unua, kiu sukcesis kultivi *Treponema pallidum*, la bakterion kaŭzantan sifilison, en pura kreskiga medio. Tio ebligis pli bonan diagnozadon de la malsano.
- 10-a de Novembro 2005. La scienca esploristo kaj virusologo Mireille Dosso ricevas la Medalon UNESKO/Instituto Pasteur pro sia elstara laboro en mikrobiologio kaj publika sano en Okcidenta Afriko.
- 11-a de Novembro 1866. Naskiĝas la kemiisto Martha Annie Whiteley. Dum la Unua Mondmilito ŝi partoprenis en la evoluigo de mustarda gaso kaj en la sintezo de anestezantoj kiel prokaino kaj fenacetino.
- 12-a de Novembro 1906. Alberto Santos Dumont gajnas la premion de la Aer-Klubo de Francio pro starigo de la unua flugdistanca rekordo: 220 metroj.
- 13-a de Novembro 1987. La paleoantropologo Phillip Tobias ricevas la Premion Balzan pri Fizika Antropologio pro sia laboro en homedfosilejoj en Sudafriko, esencaj por kompreni la evoluon de la homaro.
- 14-a de Novembro 2003. Estas malkovrata Sedno, objekto kiu situas preter Neptuno kaj estas la malgranda korpo n-ro 90377 de la Sunsistemo. Ĝi estis detektita el la Observatorio de la Monto Palomar en Kalifornio.
- "15-a de Novembro 1967. En la scienca revuo PNAS publikiĝas la malkovro de fitokromoj,

- pigmentoj kiuj ebligas al plantoj rekoni ruĝan kaj malproksimruĝan lumojn, kiuj regas ilian kreskon kaj evoluon."
- 16-a de Novembro 1921. Naskiĝas la farmakologo Eva King Killam. Ŝi esploris la efikon de medikamentoj sur la cerbon kaj la konduton. Ŝi studis epilepsion, opioidan dependecon kaj cerbajn strukturojn kiel la hipokampo.
- 17-a de Novembro 1970. Douglas Engelbart patentigas la pozician indikilon X-Y por ekranoj konatan kiel komputilan muson. Li inventis ĝin por ebligi la markadon kaj manipuladon de surekranaj tekstoj.
- 18-a de Novembro 1923. Naskiĝas la neŭrosciencisto Edith Graef McGeer. Ŝi estas konata pro sia laboro kaj kontribuoj al la esplorado pri preventado kaj traktado de Alzheimer-malsano kaj aliaj neŭrodegeneraj malsanoj.
- 19-a de Novembro 1922. Naskiĝas la lingvisto, epigrafikisto kaj etnologo Juri Valentinoviĉ Knorozov. Specialistiĝinte pri la majaa lingvo, li proponis hipotezojn kiuj grave kontribuis al la malĉifrado de la majaa skribsistemo.
- 20-a de Novembro 1885. Naskiĝas Berta de Haas-Lorentz. Ŝi estis la unua persono kiu teorie studis la termikajn fluktuojn en elektraĵ cirkvitoj konsiderante la elektronojn kiel braŭnajn partiklojn.
- 21-a de Novembro 1902. Naskiĝas la astronomo Elena Kazimirĉak-Polonskaja. Ŝi estas konata pro siaj studoj pri perturboj de meteoroj kaj pro demonstrado de la gravita influo de gigantaj planedoj kiel Jupitero kaj Saturno.
- 22-a de Novembro 1904. Naskiĝas la fizikisto Louis Néel. Li malkovris la antiferomagnetismon kaj la Néel-temperaturon, kernajn konceptojn en la studo de magnetismo kaj en teknologiaj aplikoj kiel magneta memoro.

- 23-a de Novembro 1917. Naskiĝas la matematikisto Elizabeth Scott. Ŝi kunigis statistikon kun astronomio kaj meteologio, malkovris la Scott-efikon kaj antaŭenigis la seksan egalecon en la scienco.
- 24-a de Novembro 1926. Naskiĝas la fizikisto Tsung-Dao Lee. Kune kun Chen-Ning Yang, li malkovris ke la malfortaj interagoj malobservas la parecan simetrion, kio estas kerna malkovro en la partikla fiziko.
- 25-a de Novembro 1915. Albert Einstein prezentas siajn ekvaciojn de la ĝenerala teorio de relativeco al la Prusa Akademio de Sciencoj en Germanio.
- 26-a de Novembro 1966. Oni inaŭguras la unuan tajdmovatan elektrocentralon en la mondo. Ĝi situas en la estuaro de la rivero Rance, en Bretonio kaj estis la unua centralo kiu uzis la altiĝon kaj malaltiĝon de tajdoj por generi elektron.
- 27-a de Novembro 2005. Oni faras la unuan partan vizaĝ-transplantadon en la historio. La paciento estis Isabelle Dinoire, franca virino kiu suferis gravajn vizaĝajn vundojn post atako de sia hundo.
- 28-a de Novembro 1931. Naskiĝas la mikrobiologo Ángela Restrepo Moreno. Dum sia longa kariero ŝi specialiĝis pri malsanoj kaŭzitaj de fungoj kaj pri ilia diagnozado kaj kuracado.
- 29-a de Novembro 1946. Oni unuafoje aplikas la Blalock-Taussig-manovron al 11-monata bebo por trakti la sindromon de blua bebo, starigante mejloŝtonon en pediatria kardiologio.
- 30-a de Novembro 1919. Naskiĝas Jane Wright, konata pro sia kontribuo al la evoluigo de kemiterapio kontraŭ kancero. Ŝi uzis

homajn histokultivojn por testi medikamentojn kaj evoluigis
kateterojn por apliki kuracilojn.

[Reen al la indekso.](#)

Decembro

- 1-a de Decembro 1945. Kemiistino María Teresa Toral estas malliberigita por la dua fojo en frankisma Hispanio. Nobel-premiito Irène Joliot-Curie intervenas en ŝia kazo, kaj internacia premo kondukas al redukto de ŝia puno al du jaroj da malliberejo.
- 2-a de Decembro 1929. Estas malkovrita preskaŭ kompleta kranio de la tiel nomata "Pekina Homo" (*Homo erectus pekinensis*) en Zhoukoudian, Ĉinio. Datita je 780 000 jaroj, ĝi estas fundamenta peco en la puzlo de homa evoluo.
- 3-a de Decembro 1800. Estas organizata la unua amasa vakcinado kontraŭ variolo en Hispanio. Ĝin faras kuracisto Francisc Piguillem en Puigcerdà (Ĝirono), per la vakcino malkovrita de Edward Jenner en 1798.
- 4-a de Decembro 1131. La matematikisto, astronomo kaj poeto Omar Ĥajam mortas. Li korektis la zoroastran (persan) kalendaron, kiu ankoraŭ hodiaŭ estas uzata en Irano kaj Afganio.
- 5-a de Decembro 2026. Oni celebras la Mondan Tagon de Grundo, kiel ĉiujare ekde 2013, por levi konscion pri la graveco de sana grundo kaj antaŭenigi ĝian daŭrigeblan administradon.
- 6-a de Decembro 1586. Naskiĝas Niccolò Zucchi, jezuita monaĥo, astronomo kaj fizikisto. Inter liaj inventoj troviĝas reflektita teleskopo, per kiu li observis la striojn de Jupitero por la unua fojo.
- 7-a de Decembro 1995. La atmosfera sondilo de la misio Galileo eniras la atmosferon de Jupitero post sesjara vojaĝo, farante la unuajn rektajn mezuradojn de ĉi tiu gasa giganta planedo.
- 8-a de Decembro 1994. Sciencistoj de la germana esplorcentro GSI, gvidataj de Sigurd Hofmann, sukcese kreas la kemian

elementon rentgenion por la unua fojo kombinante bismutajn kaj nikelajn nukleojn.

- 9-a de Decembro 1905. Naskiĝas elstara instruisto Angie Turner King, unu el la unuaj afrikusonaj virinoj akirintaj gradojn en kemio kaj matematiko kaj doktorecon. Ŝi inspiris studentojn kiel Katherine Johnson.
- 10-a de Decembro 1911. Marie Skłodowska-Curie ricevas sian duan Nobel-premion, ĉi-foje pri kemio, pro malkovro de la elementoj polonio kaj radiumo, iĝante la unua persono kiu ricevis du Nobel-premiojn pri malsamaj sciencoj.
- 11-a de Decembro 1972. La misio Apollo 17 surluniĝas en la valo Taurus-Littrow. Tiu estis la lasta fojo kiam homoj piediris sur la Luno, tiel markante la finon de la Apollo-misioj.
- 12-a de Decembro 1891. La Vortaro de Natura Historio de Odón de Buen estas publikigita, enkondukante biologian geografion, novan branĉon de biologio. Ĝi estas konsiderata antaŭaĵo de moderna ekologio.
- 13-a de Decembro 1908. Naskiĝas Elizabeth Alexander, konsiderata la unua ina radioastronomo. Dum la Dua Mondmilito, ŝi interpretis anomaliajn radarsignalojn kiel sunaj emisioj, kio estis ŝlosila malkovro en ĉi tiu kampo.
- 14-a de Decembro 1901. Naskiĝas Helen Blair Bartlett. Doktoro pri mineralogio, ŝi evoluigis ceramikan izolilon por sparkiloj, plibonigante ilian rendimenton. Ŝi estis la unua virino kiu atingis la rangon de sciencisto ĉe General Motors.
- 15-a de Decembro 1951. Naskiĝas kemiisto Avelino Corma Canós. Li estas agnoskita pro sia esplorado pri kataliziloj aplikataj al la rafinado de hidrokarbonoj kaj biomasaj derivaĵoj, plibonigante ilian efikecon kaj daŭripovon.

- 16-a de Decembro 1899. Naskiĝas imunologo Eleanor Albert Bliss. Ŝia esplorado kontribuis al la ĝeneraligita uzo de antibiotikoj en medicino. Ŝi iniciatis la uzon de sulfonamidoj por trakti bakteriajn infektojn.
- 17-a de Decembro 2019. Jean-Jacques Muyembe-Tamfum, kongola mikrobiologo, estis agnoskita de la revuo Nature pro sia gvidado de la esplorado malkovrinta la plej efikan kuracadon kontraŭ ebolo, mAb114.
- 18-a de Decembro 1881. Naskiĝas Gladys Rowena Henry Dick, kuracistino, kiu kune kun sia edzo identigis la bakterion kaŭzantan skarlatinon, kiu tiutempe kaŭzis morton ĉe infanoj, kaj evoluigis vakcinon kaj antitoksinon por trakti ĝin.
- 19-a de Decembro 1952. Komenciĝas la Granda Londona Fumnebulo, densa toksa nebulo kaŭzita de poluado, kiu rezultigis milojn da mortoj kaj transformis britan median leĝaron.
- 20-a de Decembro 1870. Naskiĝas Rose Eudora Collom. Memlerninta botanikisto, ŝi komencis studi la flaŭron de Arizono en la aĝo de 44 jaroj. Ŝi estis la unua pagita botanikistino de la Granda Kanjono kaj malkovris plurajn speciojn.
- 21-a de Decembro 2020. La Eŭropa Agentejo pri Medikamentoj aprobas la vakcinon kontraŭ Kovimo-19 de Pfizer. Ĝi estis ŝlosila ilo en la batalo kontraŭ la pandemio.
- 22-a de Decembro 1958. Naskiĝas farmakologo María José Alonso Fernández. Ŝi estas pioniro en la apliko de nanoteknologio al medicinaĵoj, kun la celo maksimumigi ilian efikecon kaj efikecon.
- 23-a de Decembro 1988. Naskiĝas aernaŭtika inĝeniero Pablo Álvarez Fernández. En aprilo 2024, li diplomiĝis kiel astronauto ĉe la Eŭropa Spacia Agentejo (ESA), iĝante la dua hispano kiu tion sukcesis.

- 24-a de Decembro 1959. Naskiĝas geologo Carlota Escutia Dotti. Ŝi estas konata pro sia laboro pri la geologia evoluo de Antarkto kaj la rolo de la polusa glacikovrejo en tutmonda klimata ŝanĝiĝo.
- 25-a de Decembro 2021. La erupcio de la vulkano Cumbre Vieja sur la Kanaria Insulo La Palma, Hispanio, estas oficiale deklarita finita. Ĝi markis dramecan eventon por la insulo.
- 26-a de Decembro 1933. Estas patentita FM-radio, inventita de Edwin Armstrong. Ĉi tiu teknologio ebligis pli purajn aŭd-dissendojn, kun malpli da interfero kaj pli bona kvalito ol AM-radio.
- 27-a de Decembro 1923. Naskiĝas kriptanalizisto Margaret Betts. Ŝi laboris ĉe Bletchley Park de 1943 ĝis 1945, funkciigante maŝinojn por rompi naziajn kodojn dum la Dua Mondmilito.
- 28-a de Decembro 1818. Naskiĝas Carl Remigius Fresenius, unu el la plej gravaj kemiistoj en la historio. Konsiderata la patro de analiza kemio, li sistemigis metodojn kaj disvastigis ilin tutmonde.
- 29-a de Decembro 1923. Naskiĝas historiisto, antropologo, fizikisto kaj politikisto Cheikh Anta Diop. Li studis la originojn de la homaro kaj la antaŭkolonian afrikan kulturon. La Universitato de Dakaro estas nomata laŭ li.
- 30-a de Decembro 1691. Mortas fizik-kemiisto Robert Boyle. Danke al sia riĉeco, li povis dediĉi multan tempon al esplorado, priskribante, ekzemple, la rilaton inter la premo kaj volumeno de gasoj (leĝo de Boyle).
- 31-a de Decembro 1894. Naskiĝas neŭrokirurgo Serafima Brjusova. Interalie, ŝi studis doloron en la cerbo, tumorojn kaj intrakranian premon, kontribuante al la progreso de cerbokirurgio.

[Reen al la indekso.](#)